

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН

***ЧЕРНЕНКО С.М., К.Е.Н., СТ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК,
ДУ «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ
НАН УКРАЇНИ»***

Однією з найважливіших і найсуперечливіших проблем, які стоять перед керівництвом нашої країни на сучасному етапі розвитку є проблема нерівномірності розподілу доходів між різними верствами населення.

Необхідною умовою прогресивного розвитку суспільства є органічне поєднання економічного і соціального, що знаходить свою реалізацію у створенні в країні соціально-орієнтованої ринкової економіки, підпорядкованості реформування економіки суспільним цілям.

Таким чином, аналіз проблем нерівномірності розподілу доходів між різними верствами населення, розробка і запровадження ефективних регулюючих заходів обмеження процесів суспільної маргіналізації та економічної «тінізації» – не тільки актуальні, а й найбільш складні економічні проблеми, які необхідно вирішити в умовах глобальної економічної кризи на засадах оптимальної узгодженості інтересів різних соціальних верств населення.

Рівень тінізації української економіки залишається значним. Так, за даними деяких вітчизняних експертів, якщо на початку ХХІ ст. частка тіньової економіки в Україні становила 30–40 % від офіційного валового внутрішнього продукту, то нині, на думку голови парламентського комітету з питань податкової та митної політики С. Терьохіна, вона піднялася майже до 60%. Відповідно до статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», тінізацію національної економіки визнано однією з загроз національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері.

Тіньовий сектор економіки має значний вплив на всі соціально-економічні процеси, які відбуваються в суспільстві. Без урахування цього факту неможливе проведення наукового економічного аналізу на макро- і мікрорівнях, ухвалення ефективних управлінських рішень на всіх рівнях. Ігнорування такого багатогранного й суперечливого явища, як тіньова економіка, призводить до значних помилок при визначенні макроекономічних показників, до неадекватної оцінки найважливіших процесів і тенденцій, до тактичних і стратегічних

прорахунків під час прийняття відповідних рішень. Цей сектор економіки істотно впливає на всі сторони економічної діяльності, на політичне й суспільне життя кожної країни.

Тіньові доходи не тільки накладають свій відбиток на динаміку доходів населення, а є й джерелом глибокої нерівномірності розподілу доходів між різними верствами населення по рівню доходів, наростання соціальних протиріч.

Саме тому наукові дослідження, сконцентровані в частині нерівномірності розподілу доходів між різними верствами населення і, відповідно, рівня його життя на сучасному етапі є актуальними.

При збереженні існуючого стану надмірної диференціації доходів населення створюються всі можливості посилення соціальної та політичної нестабільності суспільства у найближчій перспективі. Зміна способу життя та системи соціальних цінностей, падіння життєвого рівня, поділ населення за рівнем матеріальної забезпеченості та доходів, маргіналізація і люмпенізація населення перешкоджають також і консолідації суспільства. Адже соціальні суб'єкти, які формуються за цих умов, мають низький рівень соціальної самоідентифікації і здатні засвоювати лише думки елітарних груп, що нав'язуються засобами масової інформації. Саме тому особливо важливим в таких умовах є формування соціальних нормативів, тобто – мінімальних державних гарантій, а саме: прожитковий та неоподаткований мінімум, мінімальні розміри заробітної плати, допомоги, пенсії за віком, співвідношення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, пенсії, середньодушових номінальних грошових доходів та заробітної плати на одну працездатну особу.

Так, встановлення на законодавчому рівні прожиткового мінімуму є особливо необхідним за відсутності повноцінних конкурентних відносин. Величина мінімальної заробітної плати і прожиткового мінімуму мають регулярно підвищуватись. Таким чином, з одного боку, забезпечуються соціальні гарантії членам суспільства, забезпечується мінімум їх доходів, а з іншої – встановлюються мінімальні вимоги до ефективності господарювання. Рівень прожиткового мінімуму – це свого роду компроміс між економічними можливостями суспільства і соціальними потребами.

Слід зазначити, що рівень реальних мінімальних потреб для забезпечення життєдіяльності залежить від рівня інфляція, динаміки цін, кількісної оцінки набору споживчих благ і послуг тощо.

Світовий досвід свідчить, що величина прожиткового мінімуму має відображати такий мінімальний дохід, гарантований державою, який би давав змогу забезпечувати працівникам середній рівень життя, нормальні умови для відтворення робочої сили та її розвитку, тобто виконував функції соціального захисту. В Україні попри наявність серйозної законодавчої бази в галузі забезпечення конституційних гарантій, прожитковий мінімум використовується лише для загальних оцінок рівня життя. На наш погляд, прожитковий мінімум повинен застосовуватись для встановлення розмірів мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком, а також визначення інших параметрів соціальної допомоги.

Дуже важливе не тільки соціально-економічне, але й політичне значення має забезпечення реального рівня такої соціальної гарантії, як мінімальна заробітна плата. Попри всі ускладнення, які виникають у багатьох підприємств та держави в цілому при підвищенні розмірів мінімальної заробітної плати, встановлення заниженого реального рівня мінімальної заробітної плати може мати дуже небезпечні наслідки, у тому числі і в міжнародному плані.

Рівень відповідності мінімальних заробітної плати і пенсії конституційним гарантіям в Україні показано в таблиці 1.

З таблиці ми бачимо збільшення як прожиткового мінімуму для працездатної та непрацездатної особи так і мінімальної заробітної плати та пенсії. Але ми вважаємо, що рівень прожиткового мінімуму є суттєво заниженим.

Таблиця

Динаміка відповідності конституційним гарантіям мінімальної заробітної плати і пенсії*

Показники	Роки									
	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Прожитковий мінімум для працездатної особи	287,6	331,1	365	386,7	409	483	525	633	669	869
Мінімальна заробітна плата, грн.	100	118	186,7	210,3	300,3	364,6	430	532,5	573,3	869

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Відношення до прожиткового мінімуму мінімальної зарплати	2,87	2,81	1,96	1,84	1,36	1,32	1,22	1,19	1,17	1,0
Прожитковий мінімум для непрацездатної особи	216,6	248,8	268	284,7	300	350	380	470	498	695
Мінімальна пенсія, грн.		80,8	89,4	156,5	332,0	358,5	403,7	483,0	498	695
Відношення до прожиткового мінімуму мінімальної пенсії		3,08	3,0	1,8	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0

* Розраховано за даними Держкомстату.

Особливо важливим є встановлення і єдиного обов'язкового державного нормативу мінімальної заробітної плати відповідно до прожиткового мінімуму, як це і передбачено в посланні Президента України «Україна: поступ у ХХ століття». Адже пгучне заниження вартості робочої сили, як і низький рівень соціальних витрат, переросли в один з головних чинників, які стримують не тільки розширення внутрішнього ринку, технологічне оновлення виробництва, а й формування середнього класу. Інтелект, майстерність, професіоналізм та працелюбність мають стати надійним підґрунтям зростання добробуту людей.

Рекомендація Міжнародної організації праці (МОП) проголошує, що основною метою встановлення мінімальної заробітної плати повинно бути надання особам, які працюють за наймом, необхідного соціального захисту щодо мінімально допустимих рівнів заробітної плати. Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності та господарювання, розмір якої визначається з урахуванням: вартісної величини мінімального споживчого бюджету; загального рівня середньої заробітної плати; продуктивності праці, рівня зайнятості та інших економічних умов.

В сучасних умовах мінімальна заробітна плата повинна встановлюватися у розмірі не нижчому за вартісну величину межі малозабезпеченості в розрахунку на працездатну особу.

Література.

1. Княжанський В.Тінь перемогла // День. – 2009. – №46 (2966). –19 березня.
2. http://www.niss.gov.ua/book/tyn_ekon/peredmov.htm
3. Білоусова Н. Чи надозжене «тінь» податкова амністія?/ Н Білоусова // Щоденна всеукраїнська газета «День». №32. – від 24.02.2010, С.5
4. Тютюнникова С.В. Формування доходів населення в умовах ринкової трансформації / С.В.Тютюнникова. – Х.: Основа, 1999. – 273 с. С. 173-174.
5. Ментальний чинник у сфері праці: проблеми теорії та практики / Д.П.Богиня, М.В.Семикіна; Передмова І.Ф.Кураса. – К.: «Шторм», 2003. – 82 с. С. 314.
6. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. / Д.П.Богиня, О.А.Грішнова. – К.: Знання-Прес, 2001. – 313 с. С. 237

УПРАВЛІННЯ ФАКТОРАМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ

***ЯРОВА В.В., К.Е.Н.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

На будь-якому етапі розвитку суспільства успіх спонукання людини до продуктивної праці завжди визначався і визначається ступенем відповідності методів мотивації змісту актуальних потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій працівника. На сьогодні ми маємо їх неадекватність – методи мотивації не спрацьовують, виникає відчуження працівника від процесу праці, відбувається втрата інтересу працівника до трудової діяльності. Явище відчуження працівника від ефективної праці стало масовим, тому ми маємо кризу у сфері праці.

У «Глобальній доповіді про заробітну плату за 2009 рік» (МОП) наголошується на тому, що «триваюче зниження заробітної плати породжує реальні сумніви стосовно реальних масштабів економічного оздоровлення, призводить до скорочення так необхідного економіці попиту й підриває загальний рівень упевненості у суспільстві» [4].

За даними Головного управління статистики у Харківській області, заробітна плата працівників сільського господарства станом на 01.09.2010 р. становила 1520 грн. Це на 674 грн. або на 31% менше